

Miehikkälän Salpalinja-museolla
Salpaseminaari
Su 9.10.2022 klo 12 - n. 15.30

Luumäen Askolassa jatkosodan aikana toimineen naisten erityisen työmuodostelman eli kurileirin leiriläisiä ja leirin johtoa syksyllä 1942. Kuva: Museovirasto. Myös Miehikkälän Muhikossa toimi 1942-1943 vaihteessa muutamia kuukausia naisten erityinen työleiri, jolle kuitenkin osa naisista oli tullut vapaaehtoisesti.

LUENNOT JA LUENNOITSIJAT

VTT Pekka Niiranen

Jatkosodan kotirintama - työleirien saaristo?

Suomessa toimi jatkosodan aikana kymmeniä työleirejä, joille määrättiin tuhansia suomalaisia. Pekka Niiranen osoittaa Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineeseen tekemässään väitöstutkimuksessa, että erityyppisille työleireille lähetettiin vuosina 1942–1944 ainakin 2 500 suomalaista.

Sota-ajan Suomi oli aluksi talkoiden ihannemaa, mutta pian pelkät kansalaistalkoot eivät enää riittäneet. Maassa otettiin vuonna 1942 käyttöön yleinen työvelvollisuus, jota rikkovat naiset voitiin rangaistukseksi määrätä enintään vuodeksi naisten erityiseen työmuodostelmaan, ”kurikomppaniaan”.

Leirillä vallitsi nimensä mukaisesti kuri ja järjestys, mutta samalla leirille kootut nuoret naiset herättivät suurta kiinnostusta leirin ulkopuolisessa miesväestössä. Oma leiri löytyi myös naisille, jotka eivät rikkoneet työvelvollisuuslakia, mutta joita muuten pidettiin ”vaikeina”: tällaiset naiset sijoitettiin erikoisleireille kauas asutuskeskuksista tekemään metsätöitä ja nostamaan turvetta. Tällaiselta erikoisleiriltä vapautuminen edellytti 75 halkomotin tekemistä, mikä ei työhön tottumattomalle ollut helppoa.

Työleirijärjestelmä huipentui, kun eduskunta sääti vuonna 1943 lain erikoistyöleireistä. Niihin oli mahdollista lähettää vuodeksi sellaisia naisia ja miehiä, joilla oli pahennusta herättäviä elintapoja tai jotka

vieroksuivat työtä. Myös romaneita varten perustettiin kolme kokeiluksi jäänyttä leiriä. Työvelvollisuuden soveltaminen päättyi syksyllä 1944, ja pian sen jälkeen päättyi myös erikoistytöleirilain soveltaminen.

Luento pohjaa Niirasen v. 2022 Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineeseen tekemään väitöskirjaan ”Työleirien saaristo. Työleirijärjestelmä Suomessa vuosina 1942-1944”. Pekka Niiranen työskentelee toimittajana Yleisradiossa. Hän on poliittisen historian dosentti ja on aiemmin väitellyt teologian tohtoriksi Kekkosen ja kirkon suhteista.

Varatuomari Markku Lemmetty

Salpalinjan ruotsalaiset rakentajat ja työmarkkinajärjestöt 1939-40

Ruotsalaiset vapaaehtoiset aloittivat maaliskuussa 1940 Salpalinjan rakentamisen. Tämä on tunnettua tietoa, mutta miten työmarkkinajärjestöt liittyvät Salpalinjan rakentamiseen ja Suomen talvisotaan? Hyvin läheisesti, koska Ruotsin työnantajien keskusjärjestö SAF ja palkansaajien keskusjärjestö LO järjestivät nuo ensimmäiset rakentajat Suomeen. Mikä oli Suomessa STK:n ja SAK:n suhtautuminen vapaaehtoisten tuloon? Tammikuun kihlauksella 1940 STK ja SAK tunnustivat toisensa neuvotteluosapuoliksi, mutta yhteistyö oli huomattavasti laajempaa. Järjestöjen kansainvälisillä suhteilla ja kontakteilla oli paljon käyttöä talvisodan aikana.

FT Mirja Turunen

Kenttäposti kantoi kotirintaman yli sotavuosien

Irma ja Urho Hälikän kenttäpostikirjeet sota-ajan arjen kuvaajana

Kenttäpostikirjeiden merkitys sodan erottamien läheisten jaksamiselle oli niin valtava, että kenttäpostin on sanottu olleen Suomen armeijan salainen ase. Kirjeillä pidettiin yllä parisuhdetta, jaettiin lapsiperhe-elämää sodan särkemässä arjessa. Kirje oli kuitenkin ennen kaikkea elämänmerkki, jonka saapumisesta tiesi, että puoliso oli elossa – ainakin vielä.

”Kirjoita usein, kun aikasi antaa, muutakaan lohtua ei ole, kuin tietää aina silloin olevan asiat hyvin, jolloin kirje on päivätty.”

Näin kirjoitti rouva Irma Hälikkä 1.7.1944 miehelleen Urholle, joka palveli jatkosodassa kenraali Ruben Laguksen joukoissa. Häliköiden kirjeenvaihto tarjoaa sukelluksen kahden ihmisen maailmaan, jossa rakastetaan ja riidellään, pelätään pahinta ja toivotaan parempaa. Kirjeistä välittyy moni-ilmeinen kuva elämästä kotirintamalla alituisen pulan ja pelon keskellä.

Luento pohjautuu Mirja Turusen kenttäpostia käsittelevän kirjaan Elämänmerkki (2021).

FT Mirja Turunen on kotkalainen toimittaja ja historioitsija, joka on aiemmin julkaissut kiitetyt teokset Veripellot (2005) ja Koska kotimaa meidät lähetti - SS-mies Sakari Haikala Hitlerin eliittijoukoissa (2016).

Luentomaksu 10 € sis. päiväkahvit.

Klo 11-15 mahdollisuus omakustanteiseen lounasruokailuun.

Paikkoja on rajoitetusti, suositellaan **ennakkoilmoittautumista**. Ilmoittautumiset ma 3.10. klo 16 mennessä puhelimitse 044 383 5091/Salpalinja-museo tai salpamuseo@miehikkala.fi

Tervetuloa!